

УДК 81'25:005.336.2

DOI: 10.31891/2415-7929-2019-18-48-53

ПОДЛЕВСЬКА Н. В.
Хмельницький національний університет

МОВНА ОСОБИСТІТЬ ФІЛОЛОГА-ПЕРЕКЛАДАЧА У МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Поширення міжнародних контактів зумовлює інтерес до міжкультурної комунікації як наукової і практичної галузі. Зі зростанням таких контактів змінюється й характер спілкування, а налагодження ділових й особистих контактів із представниками інших держав передбачає не лише добре опанування іноземних мов, а й чітке знання етнічних і культурних особливостей народу, з яким ведеться спілкування. А для діяльності перекладача – це не лише передача достовірної інформації з однієї мови іншою, а й завжди налагодження взаємовідносин із представниками різних культур. В статті розкрито роль міжкультурної комунікації у становленні мовної особистості сучасного філолога-перекладача під час здійснення навчального процесу у закладі вищої освіти.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, мовна особистість, іноземний філолог, перекладач, іншомовна освіта.

PODLEVSKA N.
Khmelnitsky National University

LANGUAGE PERSONALITY OF A PHILOLOGIST-INTERPRETER IN INTERCULTURAL COMMUNICATION

Spreading of international contacts leads to an interest in intercultural communication as a scientific and practical field. With the growth of such contacts, the nature of communication also changes, and the establishment of business and personal contacts with representatives of other countries implies not only a good command of foreign languages and a clear knowledge of the ethnic and cultural characteristics of the people being communicated with, but also always establishing relationships with representatives of different cultures, which is important in the work of a future philologist interpreter.

In modern research, translation is considered not only on the basis of cognitive linguistics and comparative analysis of text, but also on the theory of intercultural communication. In a multicultural society, an interpreter who is fluent in several languages must also be aware of the communicative features of many cultures. Most patterns of human behavior associated with the native culture, often applied automatically, without taking into account of cultural differences that can cause problems during the implementation of the translation in intercultural communication.

Today, a linguistic personality is a communicative personality, which is a "generalized image of the carrier of cultural-linguistic and communicative-activity values, knowledge, attitudes and behavioral reactions" [7]. Knowledge of a foreign language becomes an important basis for personal, cultural, professional, economic contacts in the modern world. The linguistic personality of the interpreter is a combination of linguistic, speech, socio-cultural, translation competences and personal characteristics of the philologist.

In training results, for example, master's-philologists (interpreter) of Khmelnytskyi National University indicate a systematic and complete combination of knowledge of Ukrainian and foreign (Polish) philology, comparative grammars of languages, linguistic studies, intercultural communication, topical questions of translation, interpreter communication culture. The future philologist-interpreter must possess perfect languages to ensure adequate reproduction of the original text by means of languages in the unity of content and form, and also note that intercultural communication is an integral part of the formation of linguistic personality of an interpreter.

Keywords: intercultural communication, linguistic personality, multicultural society, philologist-interpreter, foreign language education.

Актуальність дослідження. Інтеграція України до європейського співтовариства, розширення міжнародних контактів призвели до того, що професія іноземного філолога (перекладача) є однією із затребуваних у нашій країні. Освітня реформа, яка відбувається в Україні останніми роками, також спонукає до необхідності підготовки висококваліфікованих філологів зі сформованою перекладацькою компетентністю. Така ситуація вимагає вирішення теоретичних питань і практичних завдань міжкультурної взаємодії. Одним із головних завдань сучасної вищої освіти є формування фахівця такого рівня, який здатний пізнавати й створювати культурні продукти шляхом діалогічного спілкування, готовий до ефективної соціальної взаємодії, що вимагає від усіх учасників навчального процесу високого рівня комунікативної культури. Відтак, формування мовної особистості перекладача, набуття студентами-філологами перекладацьких умінь можливе за умов правильно організованого міжкультурного діалогу.

Поширення міжнародних контактів зумовлює інтерес до міжкультурної комунікації як наукової і практичної галузі. Ключовою ознакою міжкультурної комунікації є її інтердисциплінарність, а отже, звернення до багатьох суміжних галузей, основні серед яких мовознавство, культурологія і соціальна психологія. «Інтердисциплінарність міжкультурної комунікації забезпечує ефективність її практичного застосування у широких сферах: від вивчення іноземних мов до дипломатичної діяльності та різноманітних міжнародних обмінів, кінцевою метою яких завжди є досягнення взаєморозуміння і налагодження контактів між людьми, які належать до різних національних і культурних спільнот» [1, с. 7]. Таким чином, зі зростанням і поширенням міжнародних контактів змінюється й характер спілкування, а налагодження

ділових й особистих контактів із представниками інших держав передбачає не лише добре опанування іноземних мов, а й чітке знання етнічних і культурних особливостей народу, з яким ведеться спілкування.

Аналіз останніх джерел. У сучасних дослідженнях переклад розглядається не лише на основі когнітивної лінгвістики й порівняльного аналізу тексту, а й теорії міжкультурної комунікації і як процес має всі компоненти комунікативного середовища: ситуацію, час, місце, учасників, контекст, сукупність мовних та позамовних чинників спілкування, стратегії та тактики спілкування тощо [2, с. 3]. Теорія міжкультурної комунікації підтверджує, що мова й культура тісно пов'язані, і, що переклад є актом комунікації.

Питання міжкультурної комунікації відображено у працях багатьох дослідників, зокрема Е. Холла, Д. Трагера, К. Бергера, Е. Гірша, С. Даля. У працях дослідників О. Каде, А. Нойберта, А. Швейцера розглядаються питання перекладацького аспекту як акту міжкультурної комунікації. Основою для зіставлення в перекладі є елементи комунікативного процесу.

Теоретичні та практичні основи підготовки перекладачів у закладах вищої освіти були у центрі уваги дослідників: мовознавців (Н. Валєєва, О. Петрова та ін.), психологів (Р. Гладушина, Л. Засєкіна, І. Зимня, Т. Пастрик, О. Плєхов та ін.), педагогів (Н. Гавриленко, О. Заболотська, І. Плужник, Г. Саприкіна та ін.). У працях І. Бахова, С. Долинського, В. Калініна, Т. Колодько, О. Мацюк, О. Павлик, З. Підручної, К. Скиби, Ж. Таланової, Ю. Тєлпуховської, О. Шупти відображено способи формування професійної компетентності майбутніх перекладачів; культурологічний підхід у перекладацькій компетентності досліджували І. Алексєєва, Л. Духова, О. Огуй. Деякі аспекти полікультурного спілкування під час навчання української та іноземної мов визначено у працях З. Бакум, А. Кочеткової, О. Пальчикової, Ю. Пассова, С. Тер-Мінасової. Звісно, для нашого дослідження важливими є наукові праці, в яких розкрито проблеми формування мовної особистості у процесі вивчення української мови (А. Богущ, Н. Голуб, О. Горошкіна, Т. Груба, С. Караман, О. Копусь, О. Кучерук, А. Нікітіна, С. Омєльчук, М. Пєнтилюк, О. Семенов, Т. Симоненко та ін.), а також формування мовної особистості перекладачів (О. Бушев, А. Плєхов, Л. Тарнаєва, І. Халєєва, О. Шевченко та ін.). Міжкультурна компетентність як наукова проблема була предметом досліджень М. Байрам, Н. Гальсакової, І. Зимньої, О. Леонтовича, І. Переходько, О. Садохіна та ін. Науковий інтерес до питань міжкультурної комунікації виявляли І. Бахов, Ф. Бацевич, Н. Бідюк, С. Ніколаєва, Л. Мацько, І. М'язова, О. Сєліванова та ін.

Постановка проблеми. Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, нормативні документи МОН України відкривають нові перспективи для реалізації інтелектуального й особистісного потенціалу майбутнього перекладача.

У полікультурному суспільстві перекладач, який вільно володіє декількома мовами, ще й повинен бути обізнаним у комунікативних ознаках багатьох культур. Робота перекладача ускладнюється додатковими затратами часу та напруженням через сприйняття мовленнєвих актів комунікантів, які використовують іншу основну мову та застосування додаткових елементів для адекватної передачі інформації. Здійснюючи комунікацію у сфері перекладу, перекладач повинен постійно усвідомлювати особливості культур народів, представники яких беруть участь у спілкуванні, для забезпечення його основної мети – порозуміння.

Сучасний перекладач повинен володіти бездоганними знаннями не лише з української й іноземної мов, а й бути добре обізнаним у правилах етикету, культурі спілкування, використанні невербальних засобів спілкування, культурі і традиціях двох народів, мовами яких послуговується.

Мета статті: розкрити роль міжкультурної комунікації у формуванні мовної особистості сучасного філолога-перекладача (польська/українська мови) під час здійснення навчальної діяльності у закладі вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. У сучасному глобалізованому світі питання приналежності людини до певної культури є дуже важливими у міжкультурному спілкуванні. Культурна ідентичність – це свідоме засвоєння людиною культурних норм і моделей поведінки, цінностей і мови, розуміння його «я» з позицій культурних особливостей, які приймаються в суспільстві, зокрема самоідентифікації з культурною моделлю цього суспільства. Важливе місце в житті людини мають традиції, які є стійкою системою поведінки людини в різних сферах життя, головною особливістю яких є акцент на використанні таких зразків і моделей поведінки, дотримання яких є обов'язковою умовою соціального життя кожної людини [3, с. 118]. Розвиток міжкультурних контактів актуалізує проблему не тільки культурної, але й етнічної ідентичності. Насамперед, життя вимагає, щоб людина належала не тільки до соціально-культурної групи, а й етнічної спільноти. Для людини етнос – це найнадійніша група, яка може забезпечити їй необхідну безпеку й підтримку в житті. З іншого боку, коли зовнішній світ перестає бути стабільним чи стає загрозливим, людина починає шукати те, що допоможе відновити цілісність і впорядкованість у цінностях своєї етнічної групи. Варто звернути увагу ще й на те, що закон розвитку будь-якої культури завжди був спадкоємним у передачі і збереженні своїх цінностей з метою відтворення й саморегулювання людства. Зміст етнічної ідентичності становлять різноманітні етносоціальні погляди, що поділяються членами етнічної групи. Більшість цих ідей є результатом спільного розуміння історії, культури, традицій, державності. Проблеми спілкування у міжкультурних групах часто виникають, коли учасники однієї культури не здатні зрозуміти

відмінності, обумовлені іншою культурою, у практиках, традиціях, манері мислення та сприйнятті інформації. Найбільш часто проблеми виникають, коли люди, що беруть участь у міжкультурному спілкуванні, дотримуються етноцентричного погляду [4, с. 56]. Більшість шаблонів людської поведінки пов'язані з рідною культурою і застосовуються автоматично, несвідомо. Так само автоматично представники однієї культури сприймають поведінку представників інших народів, не враховуючи різниці культур, через що й виникають проблеми під час здійснення перекладу у міжкультурному спілкуванні.

Е. Холл, засновник міжкультурної комунікації, зазначає, що найосновнішою метою міжкультурної комунікації є розуміння чужої поведінки. Аналізуючи праці багатьох дослідників, можемо визначити такі важливі риси особистості, яка толерантно здійснює міжкультурну комунікацію [5]: 1) увага до внутрішнього світу людини, віра в її гуманність, людяність міжособистісних стосунків, повага до гідності людини; 2) глибоке знання особистісних рис людини, переваг і недоліків, встановлення їх відповідності толерантному світосприйняттю, вміння помічати і виділяти різні властивості людей, проникати в їх внутрішній світ; 3) відповідальність у ситуації прийняття рішення; 4) гнучкість у прийнятті рішення на основі повноцінної інформації; 5) адекватна оцінка людиною власних сил і здібностей, здатність володіти й керувати власними емоціями й вчинками; бачити багатовимірний підхід до оцінки навколишнього; 6) уміння співпереживати, проявляти відповідні емоції тощо.

Для нашого дослідження важливим є з'ясування поняття «мовна особистість», що має значення для здійснення ефективної міжкультурної комунікації філологів-перекладачів. Складниками дослідження проблеми є питання мовного спілкування, зв'язку свідомості й комунікації, мови й комунікативної поведінки людини, здійснення комунікативного процесу, визначення комунікативних стратегій, правила культури спілкування тощо. Тож для формування міжкультурної комунікації у сфері підготовки майбутнього філолога-перекладача необхідно вирішувати й такі загальнокультурні завдання: власне гармонійний розвиток особистості; збагачення загальнолюдськими й національно-специфічними цінностями своєї та іншої культур; розширення меж поліфонічного світобачення, а також комунікативного діапазону мовця з співпраці з представниками інших культур.

За Ф. Бацевичем, «мовна особистість – індивід, який володіє сукупністю здатностей і характеристик, що зумовлюють створення й сприймання ним текстів, що вирізняються рівнем структурно-мовної складності та глибиною й точністю відображення дійсності» [2, с. 188].

В. Маслова визначає такі складники мовної особистості: 1) ціннісний компонент – зміст виховання (система цінностей, життєвих смислів); 2) культурологічний компонент – рівень засвоєння культури як ефективного засобу підвищення інтересу до мови; 3) особистісний компонент – ті індивідуальні, глибинні риси, що характеризують кожну людину зокрема [6, с. 119].

Сьогодні мовна особистість – це комунікативна особистість, яка є «узагальненим образом носія культурно-мовних і комунікативно-діяльнісних цінностей, знань, настанов і поведінкових реакцій» [7].

Отже, поняття мовної особистості в лінгвістиці розвивається в комунікативному, психологічному, когнітивному, соціокультурному, національному напрямках. Тому погляд дослідників залежить від ракурсу вивчення проблеми – з позиції особистості чи з позиції мови. Однак визначальними якостями мовної особистості є вільне володіння мовними засобами в різноманітних ситуаціях, сформоване почуття відповідальності за власну мовленнєву поведінку, наявність соціокультурних знань, сформованість ціннісних орієнтацій [8].

Виходячи із проаналізованого матеріалу, робимо висновок, що формування мовної особистості філолога маємо розглядати з позиції рівнів мовної структури – фонетики, граматики, лексики; рівнів володіння мовою у чотирьох види мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо).

Однак наше дослідження стосується не лише мовної особистості, а мовної особистості філолога-перекладача. У зв'язку з інтеграцією України до європейської спільноти зростає потреба у формуванні полімовної особистості. Знання іноземної мови стає важливим підґрунтям для особистих, культурних, професійних, економічних контактів у сучасному світі. Як зазначає О. Бушев, «показовим є інтерес, що демонструє філологічна наука не стільки до системи мов, як до носія мови в сучасних умовах» [9, с. 4]. Вважаємо, що мова для перекладача є головним засобом його самореалізації та самовираження.

На думку Ф. Бацевича, вторинна мовна особистість – одне із найважливіших понять міжкультурної комунікації: особа, залучена до культури народу, мова котрої вивчається, тобто до нерідної мови і культури; людина, яка може себе реалізувати в діалозі культур [2].

О. Бушев зазначає, що мовна особистість перекладача – це «комбінація мовної, мовленнєвої, соціокультурної, перекладацької компетенцій і певних особистісних здібностей (аналітична, креативна, емоційна)» [9, с. 92].

Філолог-перекладач, для якого інша (нерідна) мова є вторинною, перебуває на стику (перетині) як мінімум двох культур, є посередником між двома соціумами, двома культурами, тому повинен добре знати особливості кожної з мов, уміти узагальнювати думку інших мовних особистостей, створювати власну продуктивну комунікативну поведінку.

Перекладача має вирізняти більш високий рівень розвитку мовленнєвих дій, що виявляється у дотриманні норм мовлення, це й знання лінгвокраїнознавчих відомостей країн, мовами яких послуговується.

У кожній мові й культурі склалася певна система норм, визначених етнокультурним змістом, що обов'язково має враховувати перекладач у своїй професійній діяльності.

«Під мовною особистістю перекладача розуміємо вторинну мовну особистість елітарного типу, здатну пізнавати, описувати, оцінювати, ефективно спілкуватися засобами української та польської мов у полідискурсній діяльності. Мовна особистість перекладача є суб'єктом міжкультурних дій та інтеракцій, інтерперсональної, інтертекстуальної, полідискурсної комунікацій. Прикметною особливістю мовної особистості є розвинені мовне чуття, мовний смак» [10].

Зосередимо увагу на результатах навчання, що зазначаються в робочих програмах деяких навчальних дисциплін для магістрантів-філологів спеціальності «Філологія. Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська» Хмельницького національного університету. Так, у дисципліні «Міжкультурна комунікація і проблеми перекладу» акцент робиться на тому, що студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: уміло трактувати культурні аспекти, притаманні оригінальному текстові, і шукати найбільш досконалу техніку для успішної реалізації; робити переклад тексту з урахуванням міжмовних та міжкультурних особливостей; перекладати оригінальні тексти з польської мови українською і навпаки; анотувати та реферувати різностильові тексти; удосконалювати наявні переклади текстів з урахуванням міжкультурних зв'язків, здійснювати пошук необхідної наукової інформації в джерелах літератури; володіти навичками роботи редактора тексту і текстолога з основними комп'ютерними програмами для редагування текстів, досвідом у галузі редакції перекладених текстів і коригування стилю. Студенти мають бути готові до ефективних контактів на рівні повсякденного міжособистісного спілкування, міжкультурної комунікації, мати теоретичну підготовку до проблем, що можуть виникнути у процесі міжкультурної комунікації; володіти питаннями історії виникнення та теоретичними засадами міжкультурної комунікації; мати розвинуту культурну сприйнятливість, здатність до правильної інтерпретації різноманітних видів комунікативної поведінки; сформовані вміння й навички застосування на практиці отриманих знань у конкретній ситуації міжкультурного контакту; ознайомлені з методами дослідження міжкультурної комунікації. Студенти мають бути підготовлені до ефективної роботи в умовах багатонаціонального середовища в період глобалізації, до порозуміння з представниками та носіями інших культур, мати навички терпимості та щирої зацікавленості у пізнанні загальнолюдських цінностей та особливостей різних культур; забезпечені знаннями специфіки інших культур, мати розуміння, повагу та оцінку міжкультурних відмінностей, як одну з основних передумов успішної роботи перекладача, міжкультурну компетенцію у студентів та сформовані необхідні знання та навички для успішного подолання культурних бар'єрів та непорозумінь; мати повагу та толерантність до інших культур як одну з основних передумов успішної роботи перекладача в багатонаціональному середовищі [11].

«Актуальні питання перекладознавства» – використовувати набуті знання у практиці перекладацької діяльності; володіти когнітивними та соціолінгвістичними засадами перекладацької діяльності, усвідомлювати семантичні та прагматичні аспекти перекладу; вміти застосовувати правила та особливості транскодування різних видів нехудожнього тексту у процесі перекладацького процесу; знати принципи перекладу як подвійного інтерпретаційно-створюваного дискурсу; види перекладів, специфіку усного та письмового перекладів, моделі й установки перекладу, еквівалентність і її типологію, проблемну інформацію та її типи: трансформації в перекладі та їхню класифікацію, лексичний аспект перекладу, граматичний аспект перекладу; прагматичну відповідність текстів оригіналу та перекладу, фонетичний аспект перекладу, перекладацькі стратегії і тактики; виконувати аналітичний варіативний пошук у процесі перекладу, аналізувати результати перекладу [11].

«Порівняльна граматики слов'янських мов» – оперувати основною історико-лінгвістичною термінологією; літературно-мовними орфоепічними навичками відтворення слов'янських текстів, аналізувати фонетичні особливості слов'янських мов, усвідомлювати їхні спільні й специфічні риси в галузі лексики, фразеології, морфології, синтаксису, стилістики; володіти знаннями про особливості спільнослов'янської мови як генетичного джерела всіх слов'янських мов; вміннями з'ясувати особливості фонетичної, лексичної, фразеологічної, морфологічної й синтаксичної будови слов'янських мов, їхньої стилістичної організації; знати особливості будови рідної та іноземної (польської) мов, характеризуючи їх подібні риси та розбіжності на рівні морфеми, слова, речення, тексту; узагальнені та впорядковані знання про практичну граматику польської та української мов; розвинені навички зіставного аналізу текстів оригіналу та перекладу, зосереджені на характерних для обох мов граматичних структурах та конструкціях; відпрацьований алгоритм дій при перекладі ізоморфних і аломорфних граматичних явищ польської та української мов; розвинені лінгвістичні знання; набутий особистісний творчий потенціал при вирішенні нестандартних перекладацьких проблем, що уможливує становлення сучасного висококваліфікованого перекладача; закріплені та поглиблені знання з практичної і функціональної граматики польської та української мов; сформований дослідницький підхід до організації перекладацької діяльності; здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; вільно орієнтуватися в різних лінгвістичних напрямках і школах; знати і розрізняти розвиток і сучасний стан фонетичної та морфологічної систем східно-, західно- і південнослов'янських мов в аспекті порівняльно-історичного вивчення [11].

«Культура спілкування та етикет перекладача» – студент повинен бути ознайомлений з етичними

аспектами роботи перекладача; дотримуватися етикету і церемоніалу, володіти сукупністю специфічних норм, правил, що базуються на особливостях міжмовної та міжкультурної комунікації; відповідно поводитися в різних ситуаціях, пов'язаних із перекладацькою діяльністю; володіти навичками культури спілкування; знати порядок дотримання державного, службового і протокольного старшинства; моги організаційно-протокольно забезпечувати візити офіційних іноземних делегацій; забезпечувати офіційне і дипломатичне листування; знати правила офіційних та неофіційних прийомів; реагувати на урочисті, святкові, траурні події в інших державах; володіти правилами поведінки перекладачів; мати сформовані вміння вести переговори з роботодавцями та клієнтами; вдосконалені практичні навички перекладу; забезпечення поповнення лексичного матеріалу на різну тематику; сформовану толерантність майбутніх перекладачів у процесі професійної підготовки; розвинені навички усного та письмового перекладу крізь призму морально-етичної, соціокультурної, прагматичної та комунікативної компетенції професійної перекладацької компетентності; розширені знання про толерантність як міждисциплінарну категорію та сутність толерантності майбутніх перекладачів; поглиблені знання студентів про історію та особливості професії перекладача; сформовані вміння виявляти толерантність майбутніх перекладачів на практиці; удосконалені практичні навички перекладу; переконання в тому, що толерантність майбутніх перекладачів – це один з ключів до успіху в подальшій професійній діяльності; здатність і готовність вдосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень [11].

За допомогою перекладу здійснюється опосередковане спілкування людей, які належать до різних культурних спільнот, де культурним посередником є перекладач. Тому переклад – це не лише перехід від однієї мови до іншої, але й від однієї культури до іншої, встановлення взаємозв'язків, знання і відчуття різниці у світосприйнятті і висловлюваннях. Виступаючи посередником між двома мовами, переклад обов'язково стикається з таким явищем як культура, адже мова – це, насамперед, феномен культури. Переклад – це «унікальна сфера мовленнєвої діяльності, де мають значення не тільки різні мови, але й різні культури, а часом і різні цивілізації» [10, с. 4]. У міжнародній практиці серед найголовніших вимог до професійного перекладача виділяють вимоги підтримання високого рівня власних фахових умінь і знань, здатність вирішувати перекладацькі завдання нового типу (тобто ті, що раніше цим перекладачем не виконувалися), уміння на фаховому рівні перекладати та реферувати тексти однією мовою з іншої тощо [12]. Тому міжкультурна компетентність перекладача є надзвичайно важливим аспектом досягнення крос-культурного діалогу.

Отже, система іншомовної освіти представляє можливість спланованого впливу на процес формування міжкультурної комунікації та мовної особистості філолога-перекладача. Як бачимо, соціальне замовлення суспільства визначає низку різнопланових освітніх завдань, що мають бути реалізовані в навчальному процесі сучасного закладу вищої освіти. Для цього необхідне усвідомлення, що формування мовної особистості майбутнього філолога-перекладача сприяє й гармонійному розвитку студента, виховує повагу до культури свого народу, формує готовність до будь-якого діалогу, толерантність у ставленні до людей і культур, здатність до міжособистісної й міжкультурної взаємодії. Перекладач має бездоганно володіти іноземною (польською) й українською мовами, щоб забезпечити адекватне відтворення оригіналу тексту засобами іншої мови в єдності змісту і форми.

Висновки. Отже, в сучасному глобалізованому світі створюються умови для багатомовного і мультикультурного середовища, до яких будь-яка людина повинна адаптуватися, жити і повноцінно працювати, бути толерантною до культурних цінностей інших людей, до можливих проявів відмінностей і форм поведінки людей, що належать до різних культур. Серед сфер дослідження, що відображають взаємозв'язок мови й культури, немалий інтерес представляють лінгвокраїнознавство, етнолінгвістика, лінгвокультурологія, соціолінгвістика, етнопсихолінгвістика й лінгвосоціопсихологія. Величезне значення має опис національно-специфічних особливостей мовної картини світу, а також співвідношення мови і національної самосвідомості.

В основі формування міжкультурної комунікації мовної особистості лежить, насамперед, її здатність ефективно здійснювати спілкування з представниками інших народів. Міжкультурна комунікативна компетентність – це здатність досягати взаєморозуміння з представниками різних культур, використовуючи іноземну мову на основі знання, розуміння і дотримання загальноприйнятих універсальних правил міжнародного етикету спілкування. Такий процес дозволяє особистості встановлювати взаємини з представниками інших культур, а міжкультурна комунікація в цьому процесі виступає складником цілісної системи професійної компетентності мовної особистості перекладача і є основою для формування міжкультурної толерантності. Інструментом формування таких результатів навчання є знання, які майбутні філологи-перекладачі отримують у процесі вивчення фахових дисциплін.

Таким чином, доходимо висновку, що перекладач і сам процес перекладу в цілому задовольняють потреби суспільства у міжкультурній комунікації, зокрема, у двомовній комунікації, яка максимальною мірою наближена до одномовної комунікації. Філолог-перекладач у професійній діяльності – це невід'ємний аспект міжкультурної комунікації, що відіграє важливу роль у підтримці безпосередніх зв'язків між комунікантами, які належать до різних лінгвокультур. До перекладача висувуються високі вимоги, як до мовної особистості з високою культурою й мораллю. Основним для перекладача у міжкультурній

комунікації є встановити культурний зв'язок між мовцями й подолати мовний бар'єр, передаючи зміст перекладу якомога точніше. Таким чином, міжкультурна комунікація є невід'ємним складником формування мовної особистості перекладача, оскільки дозволяє працювати, спілкуватися та жити в мультикультурному середовищі.

Перспективи використання результатів дослідження. Подальші дослідження міжкультурної комунікації у сфері формування професійної діяльності перекладача сприятимуть детальнішому вивченню питань впливу вивчення іноземної мови на свідомість майбутнього філолога-перекладача, визначення ролі перекладацької практики у формуванні мовної особистості перекладача, визначення лінгвістичних засад іноземної мови у створенні міжкультурного діалогу, а також ролі перекладача в подоланні комунікативних девіацій на основі лінгвокультурних відмінностей.

Література

1. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація : навч. посіб. / В. М. Манакін. – К. : ВЦ «Академія», 2012. – 288 с.
2. Бачевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бачевич. – К. : Академія, 2004. – 343 с.
3. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги / К. Поппер. – К.: Основи, 1994. – 439 с.
4. Сафонова В. В. Соціокультурний підхід к обучению иностранным языкам: учеб. пособие для вузов / В. В. Сафонова. – М. : Высшая школа, Амскорт интернэшнл, 1991. – 203 с.
5. Астафурова Т. Н. Стратегии коммуникативного поведения в профессионально-значимых ситуациях межкультурного общения / [Електронний ресурс] Т. Н. Астафурова. – М., 1997. – 496 с. – Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/1121061/>
6. Маслова В. А. Лингвокультурология [Текст] : [учеб. пособие для высш. учеб. заведений] / Маслова В. А. – [2-е изд., стереотип.]. – М. : Академия, 2004. – 208 с.
7. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс [Текст] / Владимир Ильич Карасик. – Волгоград: Перемена, 2002. – 477с.
8. Горошкін І. О. Лінгводидактичні засади формування мовної особистості майбутнього перекладача у процесі навчання української мови [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Горошкін І. О. ; Київ, ун-т ім. Бориса Грінченка. – Київ, 2017. – 20 с.
9. Бушев А. Б. Языковая личность профессионального переводчика: научное издание [Текст] / А. Б. Бушев. – Тверь: ООО „Лаборатория деловой графики”, 2010. – 265 с.
10. Швейцер А. Д. Теория перевода : статус, проблемы, аспекты / А. Д. Швейцер. – Москва : Наука, 1988. – 216 с.
11. Освітньо-професійна програма «Філологія. Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.khnu.km.ua/>
12. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності : підручник для студентів вищих закладів освіти за спеціальністю «Переклад» / Л. М. Черноватий. – Вінниця : Нова Книга, 2013. – 376 с.

References

1. Manakin V. M. Mova i mizhkultura komunikatsiia : navch. posib. / V. M. Manakin. – K. : VTs «Akademiiia», 2012. – 288 s.
2. Batshevych F. S. Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky / F. S. Batshevych. – K. : Akademiia, 2004. – 343 s.
3. Popper K. Vidkryte suspilstvo ta yoho vorohy / K. Popper. – K.: Osnovy, 1994. – 439 s.
4. Safonova V. V. Sotsyokulturnyi podkhod k obucheniiu ynostrannym yazykam: ucheb. posobyе dlia vuzov / V. V. Safonova. – M. : Visshaia shkola, Amskort ynterneshnl, 1991. – 203 s.
5. Astafurova T. N. Stratehiyы kommunikativnogo povedeniya v professyonalno-znachymykh sytuatsiyakh mezhkulturenogo obshcheniya / [Elektronnyi resurs] T. N. Astafurova. – M., 1997. – 496 s. – Rezhym dostupu: <https://www.twirpx.com/file/1121061/>
6. Maslova V. A. Linhvokulturelohiya [Tekst] : [ucheb. posobyе dlia vyssh. ucheb. zavedenyi] / Maslova V. A. – [2-e yzd., stereotyp.]. – M. : Akademyia, 2004. – 208 s.
7. Karasyk V. Y. Yazykovoi kruh: lychnost, kontsepty, dyskurs [Tekst] / Vladymyr Ylych Karasyk. – Volhohrad: Peremena, 2002. – 477s.
8. Horoshkin I. O. Linhvodydaktychni zasady formuvannia movnoi osobystosti maibutnogo perekkladacha u protsesi navchannia ukrainskoi movy [Tekst] : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / Horoshkin I. O. ; Kyiv, un-t im. Borysa Hrinchenka. – Kyiv, 2017. – 20 s.
9. Bushev A. B. Yazykovaia lychnost professyonalnogo perevodchika: nauchnoe yzdanye [Tekst] / A. B. Bushev. – Tver: ООО „Laboratoryia delovoi hrafyky”, 2010. – 265 s.
10. Shveitser A. D. Teoriya perevoda : status, problemy, aspekty / A. D. Shveitser. – Moskva : Nauka, 1988. – 216 s.
11. Osvitno-profesiina prohrama «Filolohiia. Slovianski movy ta literatury (pereklad vkluchno), persha – polska» [Elektronnyi resurs] / Rezhym dostupu: <http://www.khnu.km.ua/>
12. Chernovatyi L. M. Metodyka vykladannia perekladu yak spetsialnosti : pidruchnyk dlia studentiv vyshchyykh zakladiv osvity za spetsialnistiu «Pereklad» / L. M. Chernovatyi. – Vinnytsia : Nova Knyha, 2013. – 376 s.

Рецензія/Peer review : 29.08.2019

Надрукована/Printed : 11.10.2019